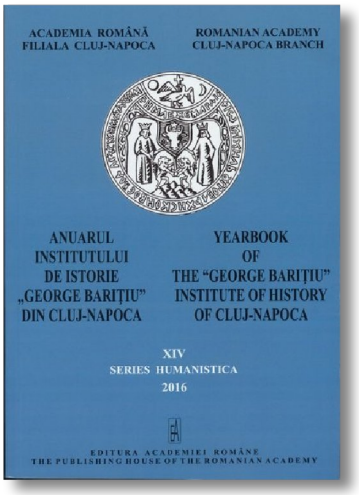

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca
Series *Humanistica*

humanistica.ro

Mobilitatea intergenerațională ocupațională și educațională în România. O analiză a cohortelor 1955–1966 și 1977–1985

Mihaela Roșu

How to cite this article:
Roșu, Mihaela (2016) *Mobilitatea intergenerațională ocupațională și educațională în România. O analiză a cohortelor 1955–1966 și 1977–1985*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 14, pp. 25–52. DOI: 10.5281/zenodo.22966507

© 2016: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

MOBILITATEA INTERGENERAȚIONALĂ OCUPAȚIONALĂ ŞI EDUCAȚIONALĂ ÎN ROMÂNIA. O ANALIZĂ A COHORTELOR 1955-1966 ŞI 1977-1985

Mihaela Roşu

Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca
Facultatea de Sociologie şi Asistență Socială

Abstract. *OCCUPATIONAL AND EDUCATIONAL INTERGENERATIONAL MOBILITY IN ROMANIA. AN ANALYSIS OF 1955-1966 AND 1977-1985 COHORTS. This paper proposes an approach of occupational and educational intergenerational mobility in Romania, for individuals belonging to the 1955-1966 and 1977-1985 cohorts. This approach primarily involves a comparison between the values and directions of the social mobility of individuals from the aforementioned generations, followed by an attempt to identify the most important determinants of the relative chances of upward social mobility (occupational and educational). Among the most important results of the present research, I have to mention that for both cohorts, the upward occupational and educational mobility is more common than the downward mobility. Also, the occupational mobility (both upward and downward) is more frequent among people from 1977 to 1985 cohort. The ascending educational mobility, however, is more prevalent in 1955-1966 generation. The characteristics that predict greater chances of upward occupational mobility for both cohorts are: the female gender, the belonging to a family with fewer children, a higher level of education and having parents with prestigious occupations. The increase of the chances of upward educational mobility for individuals from the 1955-1966 cohort is influenced by characteristics such as the rural region of residence, the membership in a family with fewer children, the possession of higher education than secondary education and an occupation in non- agricultural domain. For the second cohort, the relative chances of educational mobility increase when the individual lives in an urban area, he has a family with fewer children and his father's employment is in a non-agricultural domain.*

Keywords: *intergenerational social mobility, occupational mobility, educational mobility*

INTRODUCERE

Prezența fenomenului de mobilitate socială într-o societate este considerată un bun indicator al justiției sociale, întrucât nivele mari ale incidenței acesteia

simbolizează transformarea principiilor egalității de oportunitate în realitate. Egalitatea formală a oportunității cere ca grupurile particulare să nu fie discriminate negativ şi ca tuturor indivizilor să le fie garantate aceleaşi drepturi legale ale accesului la oportunități (de exemplu, serviciile publice sau angajarea). De obicei, în zonele în care inegalitatea se află la un nivel ridicat, mobilitatea socială este scăzută. O societate deschisă sau fluidă este una în care nivelul mobilității sociale este ridicat, unde o mare parte din populație are posibilitatea de a urca sau coborî în ierarhia socială. Identificarea unui nivel „optim" al mobilității este imposibilă, deoarece acest fenomen poate fi influențat de un număr foarte mare de factori (sociali, politici, familiali) care pot interacționa în combinații foarte diverse. Ceea ce este posibil însă este redarea unei viziuni clare asupra variațiilor între țări în ceea ce priveşte mobilitatea socială. În urma unor cercetări comparative, se poate afirma faptul că cele mai mobile țări europene sunt cele nordice. La polul opus, fiind cunoscute ca cele mai puțin mobile țări, sunt Statele Unite, Marea Britanie şi Italia (Nunn, 2011).

Lucrarea de față propune o abordare a mobilității sociale din România, considerând ocupațiile şi nivelele de educație ale indivizilor ca fiind poziții sociale şi asumând că mobilitatea socială reprezintă în aceste cazuri o mişcare a indivizilor între seturile de poziții ocupaționale şi educaționale distincte. Cele două întrebări de cercetare care mi-au ghidat şi organizat parcursul empiric pot fi sistematizate astfel:

- Care sunt direcția şi intensitatea mobilității sociale educaționale şi ocupaționale ale indivizilor din România, născuți în generațiile 1955-1966 şi 1977-1985?
- Ce caracteristici ale indivizilor prezic cel mai bine creşterea şanselor de mobilitate educațională şi ocupațională a indivizilor proveniți din generațiile 1955-1966 şi 1977-1985?

Explic raportarea de pe parcursul acestei lucrări la cohortele 1955-1966 şi 1977-1985 în primul rând prin diferența dintre momentele în care indivizii născuți în cele două perioade sunt integrați în piața forței de muncă. Cei născuți în prima cohortă îşi încep activitatea la primul loc de muncă în special în perioada 1970-1989 a regimului socialist, cu o economie de stat planificată, în timp ce indivizii născuți în a doua cohortă intră în câmpul muncii în perioada 1992-2010, în care funcționa deja o economie de piață cu capital privat. Pentru cercetarea prezentă, perioada în care respondenții sunt activi în câmpul muncii este relevantă, datorită posibilelor diferențe existente între cele două regimuri în ceea ce priveşte posibilitatea indivizilor de a deveni mobili social şi de a dobândi un statut ocupațional conform pregătirii lor. Totodată, lucrând cu cele două cohorte, voi surprinde şi două momente semnificative din punct de vedere istoric: perioada 1955-1966 este cea în care au fost impuse în România politici de urbanizare post-staliniste, în timp ce perioada 1977-1985 semnifică declinul socialismului. De asemenea, cohorta 1955-1966 este anterioară decretului anti-avort din 1966, prin urmare a beneficiat de condiții de

educație preşcolară şi şcolară mai propice decât generațiile „decreților" care s-au confruntat cu supraaglomerarea spațiilor de învățământ şi cu un personal didactic insuficient în raport cu numărul elevilor. Alături de acestea, este utilă şi menționarea introducerii alocației pentru copiii agricultorilor în anul 1977, fapt care poate contribui la creşterea şanselor acestora de a avea parte de o educație bună şi, implicit, de o mobilitate ascendentă (educațională sau ocupațională).

REPERE TEORETICE

În anul 1927, Sorokin defineşte pentru prima dată mobilitatea socială ca fiind „fenomenul de deplasare a indivizilor în spațiul social", urmând ca majoritatea definițiilor ulterioare date acestui proces de către alți autori să se afle în sfera definiției de mai sus. Tot Sorokin (1959) este cel care discută pentru prima dată şi formele pe care mobilitatea socială le poate lua, identificând astfel mobilitatea orizontală (realizată prin deplasarea individului de la un status social spre altul, ambele statusuri fiind aflate la acelaşi nivel) şi mobilitatea verticală (care presupune o mişcare a indivizilor de la un status social la altul şi care se poate efectua atât spre niveluri superioare - mobilitatea ascendentă - cât şi spre unele inferioare - mobilitate descendentă, în funcție de gradele ierarhiei). Mobilitatea socială verticală poate lua forma mobilității intergenerației, care este evaluată în raport cu statutul părinților individului la un punct asemănător al vieții lor, sau sub forma mobilității intragenerației, care se referă la o schimbare a statutului unui individ, schimbare raportată la pozițiile ocupate anterior de către aceeaşi persoană.

Una dintre teoriile cunoscute din câmpul mobilității sociale este cea susținută de Goldthorpe (2000), care aduce în prim-plan strategiile de viață şi alegerile raționale ale indivizilor, explicând modul în care ei se află sub acțiunea clasei, chiar şi atunci când conştientizarea clasei lipseşte (Savage, 2000). Pe de altă parte, teoria funcționalistă, dezvoltată de Bendix şi Lipset (1962), propune o abordare în care mobilitatea socială devine un proces în care indivizii se mişcă pe diferitele poziții (care încorporează valori ierarhice) disponibile într-o societate. Teoria funcționalistă identifică miza cercetărilor de mobilitate socială ca fiind în primul rând cea a meritocrației, deoarece se consideră că existența mobilității sociale în toate societățile este motivată în primul rând prin schimbarea cererii pentru performanță. În al doilea rând, schimbarea în resursele de talent poate explica, de asemenea, existența mobilității sociale: distribuția talentului, inteligenței sau a altor abilități nu poate fi controlată de către elite, deşi acestea pot monopoliza oportunitățile de educație şi calificare personală (Bendix &Lipset, 1962).

În studierea fenomenului de mobilitate socială, Bendix şi Lipset (1962) identifică importanța existenței câtorva elemente analitice: observarea relației existente între punctul de pornire în cariera unui individ şi punctul în care individul a ajuns în momentul analizei; studierea relației dintre poziția socială inițială a individului şi mijloacele de mobilitate socială (măsura în care fundalul social

moştenit influenţează nivelul de educaţie, achiziţionarea abilităţilor, accesul la persoane aflate la diferite nivele în structura socială, inteligenţa şi motivaţia de a dobândi poziţii înalte); gradul în care există variaţii de patternuri în carierele indivizilor (examinarea completă a traseului ocupaţiilor deţinute, a schimbărilor deţinute şi a timpului petrecut pe diferite poziţii sociale) şi studiul consecinţelor mobilităţii sociale asupra indivizilor, dar şi asupra structurilor şi instituţiilor sociale. Elaborată în acest mod, perspectiva funcţionalistă are câteva probleme care pot fi sintetizate astfel: (1) În ce fel se poate măsura influenţa pe care originea socială o exercită asupra poziţiei sociale a indivizilor adulţi? (2) Sunt şansele de mobilitate socială a indivizilor aceleaşi, indiferent de contextele istorice în care aceştia trăiesc? (3) Se pot identifica diferenţe analitice între mobilitatea socială ce are la bază schimbări sociale şi între mobilitatea socială care este independentă de aceste schimbări?

O contribuţie importantă (chiar dacă indirectă) pe care Lipset şi Zetterberg (1959) au avut-o în domeniul mobilităţii sociale a fost stimularea apariţiei unor analize comparative care testau ipoteza lansată de aceştia, conform căreia pattern-ul general al mobilităţii sociale ar trebui să fie identic în societăţile industriale ale diferitelor ţări vestice. În cadrul acestora, mobilitatea socială observată a fost descompusă (Tomescu-Dubrow, 2006) în: mobilitate structurală (cauzată de schimbările din structura socială) şi mobilitate de schimb (constând în schimburi reciproce între categoriile sociale).

Pentru o perioadă îndelungată, viziunea dominantă asupra stratificării sociale a fost cea în care statusul social joacă cel mai important rol. În timp, studiile de mobilitate socială au pus sub semnul întrebării acestă asumpţie, iar în prezent patternurile mobilităţii ocupaţionale sunt acceptate ca fiind un bun indicator al proceselor de structurare socială. Aceste patternuri reflectă modul în care în contextul actual se formează noile diviziuni sociale şi dispar altele vechi, conturează liniile de demarcaţie între clase şi straturi sociale, distanţele dintre acestea, dar poate explica şi modul în care se schimbă rigiditatea barierelor de mobilitate în spaţiul social, precum şi Sorokin (1927), Parkin (1974), Goldthorpe (1980) sau Mach şi Wesorowski (1982) au arătat în studiile lor (apud Domanski & Sawinski, 1987). În practică, măsurarea mobilităţii sociale bazată pe statutul ocupaţional al indivizilor presupune în primul rând o clasificare a ocupaţiilor, ce poate fi definită printr-un set de categorii discrete care vizează identificarea segmentelor de bază ale structurii sociale (Rottman şi Breen, 1995). În prezent, cea mai utlizată clasificare în cercetările transnaţionale este Clasificarea Internaţională Standard a Ocupaţiilor din 1988 (ISCO 1988), însă în situaţia în care dorim să deţinem diferite instrumente pentru studierea unor aspecte concrete ale societăţii, este mult mai avantajoasă utilizarea clasificărilor şi scalelor regionale (Domanski, Sawinski & Slomczynski, 2009).

Privitor la cauzele pentru care mobilitatea socială se produce, cel mai adesea, studiile realizate la nivel internaţional au găsit o legătură între statusul socioeconomic

al părinților (educația acestora, ocupația şi venitul) şi nivelul de educație şi ocupația copiilor. Ilustrative în acest sens sunt lucrările care au concluzionat că tinerii cu origini în straturi sociale relativ joase ale societății au probabilități mai scăzute de a termina liceul (Cervantes, 1965, şi Miller, 1964, apud Perruci & Perruci, 1970) şi implicit de a merge la universitate (White, 1952, apud Perruci & Perruci, 1970).

Studiul mobilității sociale în țările Europei de Est a presupus considerarea schimbărilor sociale rapide din ultimii cincizeci de ani care au avut loc aici, cele mai importante fiind marcate de introducerea şi căderea regimurilor comuniste. Acestea s-au dezvoltat treptat, cunoscând etape precum consolidarea puterii (1948), naționalizarea, industrializarea şi reforma educațională, momentul de maturitate a comunismului (1970), anul 1980 marcând anii comunismului târziu (Tomescu-Dubrow, 2006). După anul 1989, o importanță particulară o deține dezvoltarea rapidă a sectorului privat, care a generat un mare flux de indivizi care au intrat în categoria proprietarilor, determinând o creştere importantă a volumului total de mobilitate (Domanski, 1999).

Deşi relația dintre democrația politică instaurată în țările Europei de Est şi inegalitatea venitului a fost îndelung dezbătută, începând chiar cu anii 1970, cercetătorii au tendința de a accepta asumpția conform căreia democrația politică încurajează egalitatea socială. Cu toate acestea, sociologii care sunt interesați de transformările sociale în societățile post-socialiste sunt precauți atunci când vine vorba despre impactul pozitiv al democratizării în redistribuirea bogăției sociale. Exemple în acest sens pot fi (Wang, 2002) Rusia (unde deşi distribuția venitului s-a extins în urma democratizării societății, inegalitatea socială a fost fără precedent) sau Polonia (unde clasa muncitoare a resimțit cel mai bine influența inegalității sociale cauzate de regimul democratic).

Instaurarea regimului comunist în România şi trecerea de la un tip de economie majoritar agrară la una industrială au făcut posibilă supradimensionarea clasei muncitorilor, în defavoarea celei țărăneşti, care se reduce considerabil. Anul 1965 reprezintă venirea la putere a lui Nicolae Ceauşescu şi, în acelaşi timp, o intensificare a procesului de industrializare; se acordă atenție în special proiectelor din domenii precum siderurgia, industria chimică şi petrochimică, dar şi celei constructoare de maşini, care produc schimbări în structura forței de muncă şi determină un proces rapid de urbanizare forțată. Politicile comuniste au acționat şi la nivelul educației, aceasta devenind mai accesibilă pentru anumite categorii ale populației care în trecut nu au putut beneficia de ea. În timpul regimului socialist s-au construit creşe, grădinițe, şcoli, spitale, cetățenilor oferindu-li-se dreptul la un loc de muncă, locuință şi servicii de bază. De asemenea, a existat o distribuție mai egalitară a venitului, au fost introduse alocațiile pentru copiii agricultorilor (în anul 1977), iar cultura a fost subvenționată (deşi cenzura şi propaganda şi-au pus amprenta puternic asupra vieții culturale). Pe de altă parte, drepturi fundamentale precum libertatea de exprimare, libertatea confesională sau de circulație au fost

încălcate. Ultima parte a regimului socialist (sfârşitul anilor 1970 şi începutul anilor 1980, perioada în care indivizii din cohorta 1955-1966 intră pentru prima dată în câmpul muncii) a devenit din ce în ce mai puțin suportabilă pentru locuitorii României: prețurile la alimente, servicii şi bunuri au crescut, s-au reintrodus cartelele de alimente (Popescu, 2004), penuria combinată cu suprimarea libertăților provocând sucombarea sistemului socialist în anul 1989.

După îndepărtarea regimului socialist, societatea românească a suferit din nou o serie de transformări care au culminat cu devalorizarea considerabilă a poziției muncitorilor în România şi cu creşteri foarte mari ale costului vieții (Kideckel, 2002). La noi, ca şi în Europa de Est, reapar unele clase sociale (vezi cazul patronilor şi lucrătorilor pe cont propriu), iar altele se divizează (de exemplu, cadrele superioare în manageri şi experți). În ceea ce priveşte mobilitatea socială, se poate spune despre societatea românească că, pe de o parte, odată cu instituirea unor procese de democratizare, aceasta are parte de o deschidere importantă. Pe de altă parte, legătura dintre clasa de origine a indivizilor şi cea de destinație (în anul 2000) devine mult mai slabă decât cea din perioada anilor 1970. Deşi societatea românească apare ca fiind una din ce în ce mai deschisă în perioada 1970-2000 (dacă referirea se face la fluxurile şi relațiile dintre clasele sociale), aceeaşi societate pare a fi mai puțin deschisă în perioada postsocialistă, dacă raportarea se face la fluxurile şi relațiile dintre statusurile economice (Tomescu – Dubrow, 2006).

Comparând cohortele 1967-1976 şi 1977-1985 din perspectiva structurii educaționale a acestora, se observă, în primul rând, o creştere importantă a proporției de indivizi din cea de a doua cohortă care obțin un nivel de educație superior, după momentul îndepărtării regimului socialist. Acest lucru se datorează în principal procesului de liberalizare a educației de nivel înalt, cauzat, la rândul său, de creşterea numărului de universități finanțate de către stat şi de introducerea locurilor în universități care presupuneau o taxă de şcolarizare, de apariția universităților private, dar şi de schimbările în ceea ce priveşte criteriile de admitere în facultăți. Noul tip capitalist de economie apărut după anul 1989, deşi a permis dezvoltarea unor întreprinderi, nu a reuşit să justifice schimbarea în structura educațională, astfel încât dobândirea unor nivele înalte de educație nu mai ilustra atât de precis abilitățile şi cunoştințele din diferitele domenii de studiu ale indivizilor, educația devenind mai degrabă o putere simbolică, utilizată în câmpul muncii ca o unealtă împotriva celor care nu reuşeau să o dobândească (Jecan & Pop, 2012).

Într-un studiu recent, Pop (2015) indică faptul că, în interiorul cohortei 1955-1966, se poate observa o dominanță din ce în ce mai mare a reproducerii de către indivizi a clasei sociale a părinților lor. Cu toate acestea, în cazul celor care sunt totuşi mobili, este vizibil modul în care copiii managerilor devin în principal experți în diferite domenii de activitate, în timp ce liber profesioniştii devin muncitori calificați, lucru care se întâmplă şi în cazul muncitorilor necalificați şi al fermierilor. În generația 1977-1985, mobilitatea socială are rate mai crescute: copiii managerilor „se mută" în clasa experților, în timp ce aceştia din urmă rămân în aceeaşi clasă de origine. Cea mai

mare parte a supervizorilor ajung manageri (sau supervizori), iar copiii tehnicienilor şi ai celor care prestează muncă de birou devin experți. În timp ce muncitorii necalificați din această generație sunt mobili ascendent înspre clasa muncitorilor în servicii şi comerț sau a muncitorilor manuali, fermierii îşi păstrează clasa de origine (Pop, 2015).

Stoica (2004) vorbeşte despre importanța educației în cazul celor care în perioada socialistă au îndeplinit funcții de cadre, iar în perioada postsocialistă au devenit antreprenori. El subliniază că, în general, indivizii care în timpul socialismului şi-au definitivat un nivel de educație mai înalt au avut mai multe şanse de angajare în anii următori căderii acestui regim. De asemenea, intrarea în sfera antreprenorialului a fost condiționată de originea individului, de ocupația acestuia în perioada socialismului de stat, dar şi de traseul ocupațional al indivizilor în perioada postsocialistă, în termeni de angajare.

Regimul democratic a adus cu sine schimbări şi ale politicilor dedicate bunăstării indivizilor, lucru care a avut consecințe nefaste în special asupra categoriilor de indivizi cu venituri mici. După anul 1989, odată cu retragerea statului din economie şi cu scăderea numărului de responsabilități care îi reveneau acestuia, au loc o creştere în timp a şomajului manifest, eliminarea subvențiilor, privatizarea fabricilor şi aplicarea mecanismelor de piață în sectoare precum cel al serviciilor sociale, securității sociale sau îngrijirea sănătății (Popescu, 2004).

METODOLOGIE

Datele folosite pentru realizarea acestei cercetări aparțin bazei de date rezultate în urma proiectului STRATSOC (*Structura de clasă şi stratificare socială în România contemporană. Implicații pentru politicile publice şi de marketing cultural şi politic*), din anul 2010, derulat sub coordonarea prof. univ. dr. Lazăr Vlăsceanu, de la Universitatea din Bucureşti şi cu ajutorul partenerilor din consorțiu: Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, Universitatea din Oradea şi CURS (Centrul de Sociologie Urbană şi Regională). Universul acestui studiu constă în persoane cu vârste egale cu şi mai mari det 18 ani, care locuiesc în România. Eşantionul stratificat este de tip semiprobabilist, tristadial, având o reprezentativitate la nivel național pentru populația adultă a României. La această cercetare au luat parte un număr de 4500 de respondenți, cărora le-au fost aplicate chestionare structurate. Marja de eroare a studiului este de +/-1.3%. Deoarece interesul meu de cercetare s-a concentrat asupra indivizilor născuți în cohortele 1955-1966 şi 1977-1985, subeşantioanele pe care le-am folosit în analizele statistice au cuprins 946 de indivizi care s-au născut în intervalul 1955-1966 şi 818 indivizi care s-au născut în perioada 1977-1985.

Pentru a observa direcția şi intensitatea mobilității sociale educaționale şi ocupaționale ale indivizilor din România, născuți în cele două cohorte, am construit,

într-o primă fază, tabele de mobilitate educațională şi mobilitate ocupațională. Cele din urmă au fost realizate utilizând cinci clase ocupaționale, în care indivizii şi tații acestora au fost grupați cu ajutorul codurilor prevăzute în ISCO-88: (1) clasa conducătorilor de unități şi patronate, (2) clasa intelectualilor, (3) clasa tehnicienilor şi a funcționarilor în administrație, (4) clasa lucrătorilor în servicii şi comerț şi (5) clasa muncitorilor. În realizarea tabelelor de mobilitate educațională m-am raportat la educația mamelor (şi nu a tații lor, aşa cum am procedat în cazul celei ocupaționale), precum recomandă Korupp, Ganzeboom şi van der Lippe (2002), care demonstrează superioritatea acestei modalități de analiză. Suplimentar, am completat această secțiune descriptivă prin surprinderea variației mobilității sociale în timp şi în funcție de sexul indivizilor, cu ajutorul analizelor de asociere. De asemenea, alături de ratele mobilității intergeneraționale calculate pentru cele două cohorte, am redat şi rezultatele testelor de semnificație statistică t pentru eşantioane independente.

În cea de a doua etapă a cercetării, pentru a identifica cele mai predictive caracteristici a şanselor ca o persoană să devină mobilă, am realizat patru analize de regresie logistică, utilizând, pe rând, ca variabile dependente mobilitatea ocupațională ascendentă şi mobilitatea educațională ascendentă pentru ambele cohorte (1955-1966 şi 1977-1985). Analizele au fost replicate şi pentru mobilitatea ocupațională descendentă şi mobilitatea educațională descendentă, însă datorită numărului redus de cazuri incluse în analize, acestea nu au redat valori semnificative statistic.

Pentru analizele de regresie logistică ce au avut ca variabilă dependentă mobilitatea ocupațională (atât ascendentă, cât şi descendentă), am utilizat următoarele variabile independente: sexul, vârsta, tipul localității de origine, numărul de copii din familia de origine a respondentului, educația respondentului, educația mamei respondentului şi ocupația tatălui respondentului. Pentru celelalte două analize de regresie logistică ce au avut ca variabilă dependentă mobilitatea educațională (atât ascendentă, cât şi descendentă), am inclus următoarele variabile independente: sexul, vârsta, tipul localității de origine, numărul de copii din familia de origine a respondentului, educația mamei respondentului, ocupația respondentului şi ocupația tatălui respondentului.

PREZENTAREA DATELOR

1. *Rate ale mobilității intergeneraționale ocupaționale şi educaționale pentru cohortele 1955-1966 şi 1977-1985.*

În tabelul 1 este prezentată o sinteză a tabelelor de mobilitate ocupațională realizate pentru cele două cohorte[1]. O primă observație ce rezultă din informațiile prezentate aici este faptul că indivizii din generația 1955-1966 sunt într-o mai mică măsură mobili ocupațional decât cei născuți în următoarea generație.

[1] Tabelele detaliate de mobilitate ocupațională şi educațională pentru cohortele 1955-1966 şi 1977-1985 sunt prezentate în anexele A-D.

Tabelul 1

Mobilitatea socială ocupațională: cohortele 1955-1966 şi 1977-1985

Tipul de mobilitate ocupațională	Cohorte		Diferența procentuală dintre cele două cohorte
	1955-1966	1977-1985	
Ascendentă	229 41.6%	250 46.7%	-5.1% *
Reproducere	290 52.7%	224 41.9%	10.8% **
Descendentă	31 5.6%	61 11.4%	-5.8% **
Total	550 100.0%	535 100.0%	1085 100%

Notă: nivelul de încredere: pentru $z \leq 1.96$, nivel de încredere < 95%, *pentru $z \geq 1.96$, nivel de încredere ≥ 95%, **pentru $z \geq 2.57$, nivel de încredere ≥ 99%

Acest fapt este ilustrat atât de valorile mobilității ocupaționale ascendente, cât şi de cele ale mobilității ocupaționale descendente: din totalul indivizilor născuți în prima cohortă, 41.6% sunt mobili ocupațional ascendent, în timp ce procentul de respondenți mobili ascendent din a doua cohortă este mai mare cu 5.1%. În ceea ce priveşte mobilitatea ocupațională descendentă, indivizii născuți în cea de a doua cohortă studiată sunt cu 5.8% mai mulți decât cei născuți în prima cohortă. O altă diferență vizibilă este dată de procentele persoanelor care sunt imobile ocupațional. Diferența dintre procentul celor născuți în intervalul 1955-1966 şi celor născuți între 1977-1985 este de 10.8% (mai mare în cazul primei cohorte).

Cel de-al doilea tabel realizat permite o interpretare mai fină a mobilității sociale ocupaționale a indivizilor născuți în cele două cohorte, deoarece aceasta este prezentată în funcție de sexul respondenților. Femeile născute în cohorta 1955-1966 sunt mobile ocupațional în sens ascendent într-o mai mare măsură decât bărbații din aceeaşi cohortă, dovadă fiind diferența de 21 de procente. În cazul bărbaților, deşi sunt mobili ocupațional în sens descendent într-o măsură mai mare decât femeile (diferență de 4.1%), cea mai observabilă diferență este în cazul situației de imobilitate intergenerațională ocupațională, unde procentul bărbaților este cu 16.9 mai mare. Pentru indivizii născuți în cohorta 1977-1985, am observat că diferențele dintre femei şi bărbați în ceea ce priveşte mobilitatea ocupațională se îndreaptă în aceleaşi direcții: mobilitate ascendentă mai mare în cazul femeilor (diferență de 16.7%), mobilitate descendentă şi reproducere socială mai întâlnită în cazul bărbaților (diferență de 1.6%, respectiv 15.2%). Privitor la diferențele de mobilitate dintre femeile şi bărbații născuți în cohorte diferite, aşa cum am putut identifica şi în urma analizei primului tabel, atât în cazul femeilor, cât şi în cazul bărbaților, reproducerea socială scade, în timp ce mobilitatea ocupațională ascendentă şi descendentă cresc.

Tabelul 2

Mobilitatea socială ocupațională: cohortele 1955-1966 şi 1977-1985.
Diferențiere în funcție de sexul respondenților

Sexul subiectului	Tipul de mobilitate	Cohorte		Diferența procentuală dintre cele două cohorte
		1955-1966	1977-1985	
feminin	Ascendentă	145 52%	150 54.9%	-2.9% °
	Reproducere	124 44.4%	94 34.4%	10% *
	Descendentă	10 3.6%	29 10.6%	-7% **
	Total	279 100%	273 100%	552 100%
masculin	Ascendentă	84 31%	100 38.2%	-7.2% °
	Reproducere	166 61.3%	130 49.6%	11.7% **
	Descendentă	21 7.7%	32 12.2%	-4.5% *
	Total	271 100%	262 100%	533 100%

Notă: nivelul de încredere: pentru $z \leq 1.96$, nivel de încredere < 95%, *pentru $z \geq 1.96$, nivel de încredere ≥ 95%, **pentru $z \geq 2.57$, nivel de încredere ≥ 99%

Situația mobilității intergenerațională educațională este prezentată, într-o primă etapă, în Tabelul 3.

Tabelul 3

Mobilitatea socială educațională: cohortele 1955-1966
şi 1977-1985

Tipul de mobilitate educațională	Cohorte		Diferența procentuală dintre cele două cohorte
	1955-1966	1977-1985	
Ascendentă	811 89.3%	546 68.8%	20.5% **
Reproducere	78 8.6%	200 25.2%	-16.6% **
Descendentă	19 2.1%	48 6.0%	-3.9% **
Total	908 100%	794 100%	1702 100%

Notă: nivelul de încredere: pentru $z \leq 1.96$, nivel de încredere < 95%, *pentru $z \geq 1.96$, nivel de încredere ≥ 95%, **pentru $z \geq 2.57$, nivel de încredere ≥ 99%

Cea mai vizibilă diferenţă care se poate observa aici face referire la cazul mobilității intergenerațională educaționale în sens ascendent, care este mai frecventă în rândul indivizilor născuți în cohorta 1955-1966 (89.3%) decât în rândul celorlalți indivizi, născuți în intervalul 1977-1985 (68.8%). Pe de altă parte însă, procentul indivizilor mobili educațional în sens descendent creşte de la o generație la alta cu 3.9 procente, iar reproducerea socială în cazul indivizilor născuți în generația 1977-1985 este cu 16.6 procente mai mare decât în cazul celor născuți în prima generație. Deşi mobilitatea educațională ascendentă este mai frecventă pentru cei născuți în perioada 1955-1966, nivelurile de educație dobândită în perioada socialistă erau predominant liceul, şcoala profesională sau cele zece clase, în timp ce, pentru indivizii din cohorta 1977-1985, realizarea studiilor universitare era o situație mult mai frecventă decât în cazul mamelor acestor indivizi (vezi Tabelul 3.1).

Ce-al de-al doilea tabel în care am prezentat date despre mobilitatea educațională (Tabelul 4) detaliază modul în care aceasta se regăseşte în populația studiată în funcție de sexul indivizilor.

Astfel, putem observa că femeile din cohorta 1955-1966 sunt mobile educațional în sens ascendent într-o proporție mai mică decât bărbații (cu 3.7% mai puține femei mobile ascendent decât bărbați), însă ele sunt într-o mai mare măsură mobile descendent decât bărbații (diferență de 1.1%).

Tabelul 3.1

Distribuția educației în cele două cohorte pentru respondenți şi mamele acestora

Nivelul de educație	Cohorta 1955-1966		Cohorta 1977-1985	
	Educația mamei (N=946)	Educația subiectului (N=946)	Educația mamei (N=818)	Educația subiectului (N=818)
fără şcoală	6.6%	0.7%	2.3%	1.1%
şcoală primară	38.9%	1.3%	8.4%	1.7%
gimnaziu	39.1%	11.9%	23%	11.1%
şcoală profesională sau zece clase	6.8%	32.3%	21.4%	14.3%
liceu	5.5%	28.6%	29%	24.8%
colegiu sau şcoală postliceală	1.4%	9.6%	5.7%	4.3%
studii universitare	1.7%	15.4%	10.2%	42%
Total	100%	100%	100%	100%

Tabelul 4

Mobilitatea socială educațională: cohortele 1955-1966 şi 1977-1985.
Diferențiere în funcție de sexul respondenților

Sexul subiectului	Tipul de mobilitate	Cohorte		Diferența procentuală dintre cele două cohorte
		1955-1966	1977-1985	
feminin	Ascendentă	441 87.7%	298 72.2%	15.5% **
	Reproducere	49 9.7%	95 23.0%	-13.3% **
	Descendentă	13 2.6%	20 4.8%	-2.2% °
	Total	503 100%	413 100%	916 100%
masculin	Ascendentă	370 91.4%	248 65.1%	26.3% **
	Reproducere	29 7.2%	105 27.6%	-20.4% **
	Descendentă	6 1.5%	28 7.3%	-5.3% **
	Total	405 100%	381 100%	786 100%

Notă: nivelul de încredere: pentru $z \leq 1.96$, nivel de încredere < 95%, *pentru $z \geq 1.96$, nivel de încredere ≥ 95%, **pentru $z \geq 2.57$, nivel de încredere ≥ 99%

Reproducerea socială în cazul bărbaților este mai mică decât în cazul femeilor cu 2.5%. În ceea ce îi priveşte pe indivizii din cohorta 1977-1985, unde situația este diferită față de cea a indivizilor din cohorta anterior prezentată, mobilitatea educațională ascendentă este mai des întâlnită în cazul femeilor decât a bărbaților: 72.2% dintre femei sunt mobile educațional ascendent față de 65.1% dintre bărbați. În schimb, bărbații sunt într-o mai mare măsură mobili în sens descendent decât femeile: 7.3% dintre bărbați sunt mobili descendent, iar, dintre femei, numai 4.8% sunt mobile descendent. Reproducerea socială este mai frecventă în cazul bărbaților: procentul acestora este de 27.6% față de cel al femeilor (de 23.0%).

Comparând procentele femeilor mobile educațional din cele două cohorte analizate, am observat că procentul celor mobile ascendent scade de la 87.7% la 72.2%, iar procentul celor mobile descendent se modifică în sens opus: de la 2.6% la 4,8%. În cazul bărbaților, se observă acelaşi pattern de modificare a procentelor din populație de indivizi mobili: procentul celor mobili ascendent născuți în cea de-a doua generație este cu 26.3% mai mic decât al celor din prima generație, mobilitatea educațională descendentă în rândul bărbaților fiind mai frecventă în cazul celor născuți în generația 1977-1985. Şi reproducerea socială este mai mare pentru femeile şi bărbații din generația 1977-1985.

2. *Variații ale şanselor relative de mobilitate intergenerațională ocupațională şi educațională a indivizilor din cohortele 1955-1966 şi 1977-1985.*

Datele obținute în urma realizării primei analize de regresie logistică indică faptul că femeile au de aproximativ 2.3 ori mai multe şanse decât bărbații de a dobândi un status ocupațional ierarhic superior celui al taților lor. Acest rezultat este concordant cu informațiile din Tabelul 2, care au indicat o rată mai mare a mobilității ocupaționale ascendente pentru femeile născute în 1955-1966, comparativ cu cea a bărbaților născuți în aceeaşi cohortă.

Tabelul 5

Cohorta 1955-1966 – rezultatele regresiei logistice.
Şansele relative ale indivizilor de a deveni mobili ascendent din punct de vedere ocupațional

Variabile	*Categorii*	*Cazuri*	*Raportul de şanse relative*	*Nivelul de semnificație*
Sexul	Masculin	425	categ. de ref.	
	Feminin	521	2.273	***
Vârsta	44-55 ani	946	1.039	+
Tipul localității natale	Urban	357	categ. de ref.	
	Rural	589	0.918	0.633
Numărul de copii din familie	1-13 copii	945	0.878	**
Educația respondentului	Educație gimnazială sau fără educație	132	categ. de ref.	
	Educație liceală	668	4.871	***
	Educație universitară	146	29.815	***
Educația mamei respondentului	Educație gimnazială sau fără educație	768	categ. de ref.	
	Educație liceală	125	0.697	0.174
	Educație universitară	15	0.000	0.998
Ocupația tatălui respondentului	Muncitor în agricultură	294	categ. de ref.	
	Muncitor în industrie	488	2.334	***
	Funcționari administrativi şi lucrători în servicii şi comerț	76	0.729	0.403
	Intelectuali	39	0.046	***
Nagelkerke R^2			0.399	

Notă: nivelul de semnificație: *** pentru p<0.01, ** pentru p<0.05, * pentru p<0.1, + pentru p<0.15.

În ceea ce priveşte numărul de copii din familia de origine a respondentului, şansele acestuia de a deveni mobil ocupațional în sens ascendent scad cu aproximativ 12% pe măsură ce numărul copiilor din familie creşte (cu câte unul). Educația respondentului este o variabilă foarte importantă în prezicerea şanselor relative ale unui individ de a deveni mobil ascendent pe dimensiunea ocupațională. Astfel, Tabelul 5 indică faptul că indivizii care au educație liceală au de aproape cinci ori mai multe şanse de a deveni mobili ocupațional în sens ascendent decât cei care au numai educație gimnazială sau care nu au deloc educație. Pentru indivizii cu educație universitară, şansele de ascensiune ocupațională cresc de aproximativ 30 de ori față de şansele celor care au educație gimnazială sau care nu au deloc educație formală. Rezultatele regresiei logistice indică şanse de mobilitate ocupațională ascendentă de 1.3 ori mai mari pentru copiii muncitorilor din industrie decât pentru cei ai muncitorilor din agricultură. Deşi rezultatul nu este semnificativ statistic, voi sublinia totuşi că pentru copiii muncitorilor din agricultură, născuți între 1955-1966, şansele de mobilitate ocupațională ascendentă sunt mai mari cu aproximativ 27% decât pentru cei ai funcționarilor administrativi şi ai lucrătorilor din servicii şi comerț şi cu 96% mai mari decât pentru copiii intelectualilor.

Tabelul 5.1

Cohorta 1955-1966.
Şansele absolute ale indivizilor de a deveni mobili ocupațional

Cohorta 1955-1966		Ocupația tatălui				Total
		intelectuali	funcționari în adm., lucr. în servicii şi comerț	muncitori în industrie	muncitori în agricultură	
Mobilitatea intergenerațională ocupațională	Mobilitate ascendentă	0 0.0%	6 13.3%	124 41.5%	119 67.6%	249 45.3%
	Reproducere	22 73.3%	17 73.8%	147 49.2%	57 32.4%	243 44.2%
	Mobilitate descendentă	8 26.7%	22 48.9%	28 9.4%	0 0.0%	58 10.5%
Total		30 100%	45 100%	299 100%	176 100%	550 100%

O parte din scăderea şanselor de mobilitate pentru aceste două categorii de indivizi se poate explica prin efectul de platou, care în această situație presupune că mobilitatea ascendentă nu mai poate fi statistic măsurată pentru copiii de intelectuali, care se situează deja pe cele mai înalte poziții sociale. Astfel, tendința

de mobilitate a acestora este de a se deplasa în sens descendent sau de a reproduce statusul ocupațional al tatălui lor. Tabelul 5.1, care prezintă şansele absolute de mobilitate ocupațională a respondenților, întăreşte din nou faptul că şansele de mobilitate ocupațională ascendentă ale celor ai căror taţi sunt lucrători în agricultură cresc, precum şi şansele mai mari pe care indivizii ai căror taţi sunt lucrători în industrie le au de a reproduce acest statut ocupațional.

Analiza de regresie logistică realizată pentru indivizii născuți în anii 1977-1985 ne arată că femeile din această cohortă au de 1.55 ori mai multe şanse de a deveni mobile ocupațional în sens ascendent decât bărbații. Deşi femeile care intră în câmpul muncii în perioada postsocialistă au şanse relative de ascensiune ocupațională mai mari decât bărbații din aceeaşi cohortă, acestea sunt mai mici față de cele ale femeilor din cohorta anterioară (de aproximativ 2.3 ori mai multe).

Respondenții născuți în cohorta 1977-1985, care au educație liceală, au de 3.6 ori mai multe şanse relative de mobilitate ocupațională ascendentă decât cei născuți în aceeaşi cohortă, dar care au educație gimnazială sau nu au educație deloc. Şansele relative de ascensiune ocupațională devin de 15 ori mai mari pentru respondenții cu educație universitară, comparativ cu şansele celor care au numai educație gimnazială sau nu au deloc educație formală. Totuşi, deşi este vizibilă creşterea şanselor relative de mobilitate ocupațională ascendentă în funcție de nivelul de educație, acestea sunt mai scăzute decât pentru cohorta 1955-1966. Ocupația tatălui respondentului, ca şi în cazul primei cohorte, este o variabilă importantă în prezicerea şanselor de mobilitate ocupațională. Astfel, fiii şi fiicele muncitorilor din industrie au de patru ori mai multe şanse la o ocupație superioară din punct de vedere ierarhic celei a taților, în cazul în care raportăm şansele lor la cele ale copiilor muncitorilor din agricultură.

Pentru această cohortă (1977-1985), şansele de mobilitate ocupațională ascendentă ale copiilor de funcționari administrativi şi lucrătorilor din servicii şi comerț sunt mai mari decât cele ale copiilor agricultorilor, însă numai de 1.6 ori (această valoare nu este semnificativă statistic), iar copiii intelectualilor şi ai conducătorilor de unități au, din nou, mai puține şanse relative (cu 83%) de a deveni mobili în sens ascendent pe dimensiunea ocupațională decât fiii agricultorilor.

Şi în această situație apare efectul de platou, care presupune şanse relative mici de ascensiune ocupațională pentru cei cu origini sociale înalte, comparativ, spre exemplu, cu cei ce provin din familii de agricultori sau de lucrători în sectorul industrial. Şi şansele absolute de mobilitate ocupațională prezentate în Tabelul 6.1 indică aceeaşi importanță crescută pe care ocupația taților o are în ascensiunea ocupațională a fiilor şi fiicelor lor.

Tabelul 6

Cohorta 1977-1985 – rezultatele regresiei logistice.
Şansele relative ale indivizilor de a deveni mobili ascendent din punct de vedere ocupaţional

Variabile	*Categorii*	*Cazuri*	*Raportul de şanse relative*	*Nivelul de semnificaţie*
Sexul	Masculin	388	categ. de ref.	
	Feminin	430	1.547	**
Vârsta	25-33 ani	818	0.946	º
Tipul localităţii natale	Urban	594	categ. de ref.	
	Rural	224	1.198	0.385
Numărul de copii din familie	1-15 copii	810	0.926	0.255
Educaţia respondentului	Educaţie gimnazială sau fără educaţie	114	categ. de ref.	
	Educaţie liceală	355	3.645	***
	Educaţie universitară	349	15.140	***
Educaţia mamei respondentului	Educaţie gimnazială sau fără educaţie	268	categ. de ref.	
	Educaţie liceală	445	0.774	0.243
	Educaţie universitară	41	0.726	0.433
Ocupaţia tatălui respondentului	Muncitor în agricultură	77	categ. de ref.	
	Muncitor în industrie	514	4.191	***
	Funcţionari administrativi şi lucrători în servicii şi comerţ	58	1.641	0.227
	Intelectuali şi conducători de unităţi	91	0.171	***
Nagelkerke R^2			0.304	

Notă: nivelul de semnificaţie: *** pentru p<0.01, ** pentru p<0.05, * pentru p<0.1, $^{+}$ pentru p<0.15.

Analiza de regresie prin intermediul căreia am urmărit să identific şansele relative ale indivizilor din cohorta 1955-1966 de a deveni mobili intergenerațional în sens ascendent pe dimensiunea educațională prezintă diferențe de şanse relative existente între indivizi din localități natale diferite (rural/urban). Indivizii din mediul rural (născuți în cohorta 1955-1966) au de 1.4 ori mai multe şanse de a avea un nivel de educație mai crescut decât al părinților, comparativ cu şansele respondenților din mediul urban. Aceasta reprezintă o ilustrare a afirmației conform căreia în perioada socialistă dobândirea unui nivel de educație superior devine mai accesibilă pentru categoriile de indivizi care până în acel moment nu şi-au permis o astfel de dezvoltare.

Tabelul 6.1

Cohorta 1977-1985. Şansele absolute ale indivizilor de a deveni mobili ocupațional

Cohorta 1955-1966		Ocupația tatălui				Total
		intelectuali şi conducători de unități şi patronate	funcționari în adm., lucr. în serv. şi comerț	muncitori în industrie	muncitori în agricultură	
Mobilitatea intergenerațională ocupațională	Mobilitate ascendentă	0 0.0%	12 27.3%	188 51.4%	29 55.8%	229 42.8%
	Reproducere	49 67.1%	14 31.8%	152 41.5%	23 44.2%	238 44.5%
	Mobilitate descendentă	24 32.9%	18 40.9%	26 7.1%	0 0.0%	68 12.7%
Total		73 100%	44 100%	366 100%	52 100%	535 100%

Pe măsură ce numărul fraților sau surorilor unui individ creşte, şansele relative ale indivizilor de a fi mobili educațional în sens ascendent scad cu 17%. Concordante cu acest rezultat sunt şi rezultatele lui Blake (1985), care conchide într-unul din articolele sale că o mobilitate ascendentă a individului este mai probabilă în situația în care numărul de frați sau surori este mai mic.

Astfel, absolvirea unui liceu şi a unei facultăți devine un fapt mult mai puțin probabil pentru cei care aparțin unei familii cu un număr mare de membri. Cauzele care determină această situație pot fi în mare măsură cele pe care le-am expus şi în explicarea creşterii şanselor relative de mobilitate ocupațională ascendentă a indivizilor cu o familie formată din mai puțini frați sau surori. Esența acestei explicații consider că o reprezintă modul de distribuire a resurselor familiei în direcția dezvoltării profesionale şi educaționale a copiilor.

Este oarecum intuitivă afirmația conform căreia o ocupație a individului aflat pe poziții înalte presupune un nivel de educație înalt, fapt ilustrat şi de datele din Tabelul 7. Interesant însă este faptul că persoanele din cohorta 1955-1966 care au ocupații intelectuale au trecut printr-un proces de mobilitate educațională intergenerațională ascendentă de 4.5 ori mai frecvent (au şanse relative de 4.5 ori mai mari) decât pentru cei ocupați în agricultură. Similar, funcționarii din administrație şi comerț au şanse relative de 3 ori mai mari decât aceştia. Dacă raportăm aceste şanse, putem observa că mobilitatea educațională intergenerațională este de 1.51 (4.5/3) ori mai probabilă în rândul intelectualilor decât în al

lucrătorilor non-manuali din administraţie şi comerţ. Interpretând în aceeaşi cheie şi frecvenţa cu care procesul de mobilitate are loc în rândul persoanelor născute între 1955-1966, în funcţie de ocupaţia tatălui, este necesară observarea faptului că şansele de ascensiune educaţională a copiilor muncitorilor din sectorul industrial sunt mai mari de 1.6 ori decât cele ale copiilor ai căror taţi sunt agricultori (vezi tabelul 7). Tabelul 7.1. indică şanse absolute foarte mari (85%) pentru cei din prima cohortă, ale căror mame nu au deloc educaţie sau au educaţie gimnazială, de a deveni mobili ocupaţional în sens ascendent. Aceste şanse se reduc în situaţia la 38% în care educaţia mamei este liceală. Datele ilustrează o tendinţă ascendentă a mobilităţii intergeneraţionale educaţionale în perioada socialistă. Mai exact, acestea indică şansele crescute de a dobândi nivele de educaţie mai mari decât ale părinţilor, în cazul în care aceştia au numai educaţie de bază.

Tabelul 7

Cohorta 1955-1966 – rezultatele regresiei logistice. Şansele relative
ale indivizilor de a deveni mobili ascendent din punct de vedere educaţional

Variabile	*Categorii*	*Cazuri*	*Raportul de şanse relative*	*Nivelul de semnificaţie*
Sexul	Masculin	425	categ. de ref.	
	Feminin	521	0.748	0.186
Vârsta	44-55 ani	946	0.987	0.682
Tipul localităţii natale	Urban	357	categ. de ref.	
	Rural	589	1.416	+
Numărul de copii din familie	1-13 copii	945	0.835	***
Educaţia mamei respondentului	Educaţie gimnazială sau fără educaţie	768	categ. de ref.	
	Educaţie liceală	125	0.110	***
	Educaţie universitară	15	0.000	0.998
Ocupaţia respondentului	Muncitor în agricultură	89	categ. de ref.	
	Muncitor în industrie	261	1.429	0.159
	Funcţionari adm. şi lucrători în servicii şi comerţ	118	2.993	***
	Intelectuali	110	4.599	***
Ocupaţia tatălui respondentului	Muncitor în agricultură	294	categ. de ref.	
	Muncitor în industrie	488	1.603	**
	Funcţionari adm. şi lucrători în servicii şi comerţ	76	1.113	0.778
	Intelectuali	39	2.090	0.242
Nagelkerke R^2			0.276	

Notă: nivelul de semnificaţie: *** pentru p<0.01, ** pentru p<0.05, * pentru p<0.1, + pentru p<0.15.

Tabelul 7.1

Cohorta 1955-1966. Şansele absolute ale indivizilor
de a deveni mobili educațional în sens ascendent

Cohorta 1955-1966		Educația mamei			Total
		gimnazială sau fără ed.	liceală	universitară	
Mobilitatea intergenerațională educațională	Mobilitate ascendentă	653 85%	48 38.4%	0 0,0%	701 77.2%
	Reproducere	115 15%	72 57.6%	9 60%	196 21.6%
	Mobilitate descendentă	0 0.0%	5 4%	6 40%	11 1.2%
Total		768 100%	125 100%	15 100%	908 100%

În ceea ce priveşte şansele relative ale indivizilor din generația 1977-1985 de a fi mobili educațional în sens ascendent, rezultatele analizei de regresie logistică indică valori mici ale nivelelor de semnificație statistică pentru sexul şi vârsta respondenților, motiv pentru care nu voi insista asupra acestora. Locuitorii din zona rurală au cu 65% mai puține şanse de a avea o educație superioară mamelor lor, comparativ cu şansele locuitorilor din zona urbană. La fel ca şi pentru indivizii din prima cohortă, şansele de mobilitate ascendentă educațională a celor născuți între 1977-1985 scad (cu aproape 20%) pe măsură ce numărul copiilor din familia de proveniență cresc. Similar rezultatelor celorlalte analize realizate până în acest moment, se poate observa şi în acest caz influența pozitivă pe care ocupația tatălui de muncitor în industrie o are în multiplicarea şanselor de mobilitate educațională ascendentă a copiilor acestuia. Tot în aceeaşi manieră, şi copiii funcționarilor administrativi sau ai lucrătorilor din servicii şi comerț au de 4.4 ori mai multe şanse de a dobândi nivele de educație înalte decât copiii muncitorilor din agricultură. Se poate afirma despre persoanele care au o ocupație de tip intelectual sau care sunt conducători de unități că au avut un proces de mobilitate educațională ascendentă de aproape 12 ori mai frecvent decât lucrătorii din agricultură. Şi în cazul funcționarilor administrativi, al lucrătorilor din servicii şi comerț şi al muncitorilor în industrie se poate observa că acest proces al mobilității educaționale ascendente este mai des întâlnit decât în cazul muncitorilor din agricultură (de 1.6 ori mai frecvent pentru funcționari şi lucrătorii din comerț, respectiv de 1.2 ori mai întâlnit la muncitorii din industrie).

Patternurile şanselor absolute de mobilitate educațională ascendentă a celor născuți între 1977-1985 se schimbă în funcție de educația mamei respondentului.

Astfel, deşi şansele de mobilitate educaţională ascendentă rămân destul de mari pentru cei ale căror mame au numai un nivel de educaţie gimnazială, aceste şanse cresc (la 54.4%) pentru persoanele ale căror mame au terminat liceul. De altfel, dacă pentru cohorta 1955-1966 şansele absolute de reproducere a nivelului superior de educaţie al mamei erau de 60%, în cazul cohortei prezente, acestea devin de 79%.

Tabelul 8

Cohorta 1977-1985 – rezultatele regresiei logistice. Şansele relative ale indivizilor de a deveni mobili ascendent din punct de vedere educaţional

Variabile	*Categorii*	*Cazuri*	*Raportul de şanse relative*	*Nivelul de semnificaţie*
Sexul	Masculin	388	categ. de ref.	
	Feminin	430	1.288	0.171
Vârsta	44-55 ani	818	1.011	0.758
Tipul localităţii natale	Urban	594	categ. de ref.	
	Rural	224	0.656	**
Numărul de copii din familie	1-13 copii	810	0.798	***
Educaţia mamei respondentului	Educaţie gimnazială sau fără educaţie	268	categ. de ref.	
	Educaţie liceală	445	0.492	***
	Educaţie universitară	41	0.000	0.995
Ocupaţia respondentului	Muncitor în agricultură	55	categ. de ref.	
	Muncitor în industrie	205	1.270	0.269
	Funcţionari administrativi şi lucrători în servicii şi comerţ	153	1.653	**
	Intelectuali şi conducători de unităţi	169	11.717	***
Ocupaţia tatălui respondentului	Muncitor în agricultură	77	categ. de ref.	
	Muncitor în industrie	514	1.442	º
	Funcţionari administrativi şi lucrători în servicii şi comerţ	58	4.422	***
	Intelectuali şi conducători de unităţi	91	1.647	0.294
Nagelkerke R^2			0.427	

Notă: nivelul de semnificaţie: *** pentru p<0.01, ** pentru p<0.05, * pentru p<0.1, $^{+}$ pentru p<0.15.

Tabelul 8.1

Cohorta 1977-1985. Şansele absolute ale indivizilor
de a deveni mobili educațional în sens ascendent

Cohorta 1977-1985		Educația mamei			Total
		gimnazială sau fără educație	liceală	universitară	
Mobilitatea intergenerațională educațională	Mobilitate ascendentă	171 63.8%	242 54.4%	0 0.0%	413 52%
	Reproducere	97 36.2%	193 43.4%	64 79%	354 44.6%
	Mobilitate descendentă	0 0.0%	10 2.2%	17 21%	27 3.4%
Total		268 100%	445 100%	81 100%	794 100%

DISCUTAREA REZULTATELOR

Cercetarea prezentă tratează subiectul mobilității intergeneraționale educaționale şi ocupaționale a indivizilor din cohortele 1955-1966 şi 1977-1985, fără a utiliza o ierarhizare a indivizilor în funcție de puterea şi prestigiul de care dispun aceştia în societatea căreia îi aparțin. Urmând contribuțiile pe care autori precum Domanski (1999) şi Goldthorpe (2000) le-au adus în domeniul mobilității sociale, mi-am propus să identific rate ale mobilității ocupaționale şi educaționale în România şi să încerc să găsesc explicații pentru acestea, respectiv să observ şanse relative ale indivizilor de a deveni mobili pe cele două dimensiuni în funcție de diferite caracteristici individuale.

Analizând tabelele de mobilitate realizate pentru cohortele 1955-1966 şi 1977-1985, am putut observa în primul rând că mobilitatea ascendentă este mai frecventă atât pe dimensiunea ocupațională, cât şi pe cea educațională. În ceea ce priveşte intensitatea cu care se produce mobilitatea ocupațională, indivizii care aparțin cohortei 1977-1985 sunt mobili ocupațional (atât ascendent, cât şi descendent) într-o măsură mai mare decât cei din cohorta 1955-1966. Acest rezultat nu este diferit de ceea ce exprimă literatura de specialitate redată în secțiunea introductivă a acestui articol: perioada postsocialistă pare să fi fost mai favorabilă mobilității sociale a indivizilor.

Creşterea mobilității ocupaționale descendente în rândul celor care intră pe piața muncii în perioada postsocialistă poate fi atribuită eliminării sistemului repartițiilor care a funcționat în România în perioada socialismului de stat şi care presupunea că absolvenții de studii superioare şi de şcoli profesionale aveau

garanția şi obligația ocupării unui prim loc de muncă imediat după definitivarea studiilor. Totodată, perioada socialistă a garantat securitatea locului de muncă, oferind uneori dreptul indivizilor de a-şi menține acelaşi loc de muncă pe o perioadă îndelungată sau chiar pentru întreaga perioadă în care individul era activ în câmpul muncii. Astfel, indivizii care şi-au definitivat studiile în perioada socialistă, dar au intrat pe piața muncii în perioada post-socialistă nu au putut să îşi valorifice diplomele obținute, deoarece numărul locurilor de muncă era mai scăzut, iar garanția de a avea o ocupație conformă cu nivelul studiilor nu mai exista. În această situație, o parte dintre indivizii acestei generații au fost nevoiți să ocupe locuri de muncă aflate sub nivelul lor de specializare, fapt care a dus la mobilitatea lor ocupațională într-un sens descendent. Totuşi, cele mai afectate de mobilitatea ocupațională descendentă au fost persoanele cu nivele scăzute de educație, deoarece, pentru a oferi locuri de muncă în primul rând celor educați, chiar şi accesul la ocupațiile care nu ar necesita studii superioare este restricționat de deținerea unei diplome (Jecan & Pop, 2012). În acelaşi timp, creşterea mobilității intergenerație ocupaționale în sens ascendent pentru cohorta 1977-1985 poate fi explicată prin apariția şi extinderea sectorului serviciilor, acesta reuşind să cuprindă o parte importantă a populației care în perioada socialistă era angajată în sectorul industrial.

Mobilitatea intergenerațională ocupațională în sens ascendent este mai frecventă în cazul femeilor din cohorta 1955-1966, comparativ cu cea întâlnită în cazul bărbaților. O posibilă cauză a acestei situații poate fi existența politicilor egalizatoare în sectorul muncii dezvoltate în perioada socialistă. Extinderea industrială aduce cu sine nevoia de forță de muncă şi, implicit, acceptarea şi căutarea forței de muncă feminine, situație care produce rate de mobilitate intergenerațională ocupațională ascendentă mai mari pentru acestea, deoarece raportarea se face la ocupațiile deținute de tații femeilor din prima generație (preponderente fiind cele de agricultori). Şi bărbații devin parte a sectorului industrial în perioada socialistă, însă diferențele de procente dintre femei şi bărbați există în continuare, deoarece pentru bărbați apartenența la câmpul muncii formale, salariate nu a fost o noutate, precum în cazul femeilor. În ceea ce priveşte femeile născute în intervalul 1977-1985, mobilitatea lor ocupațională în sens ascendent mai crescută față de cea a bărbaților din aceeaşi cohortă poate fi explicată utilizând logica anterioară, însă rolul dezvoltării industriei va fi înlocuit de data aceasta de rolul dezvoltării sectorului terțiar, care oferă femeilor mai multe posibilități de a-şi găsi un loc de muncă.

În ceea ce priveşte mobilitatea ascendentă educațională mai frecventă în rândul persoanelor din generația 1955-1966, condițiile structurale dezvoltate în perioada socialistă au contribuit la accesibilizarea educației pentru anumite categorii din populație ce în trecut nu o puteau obține (Popescu, 2004). S-a mizat în primul rând pe alfabetizarea unei părți cât mai mari din populație, fiind instituită educația şi în limbile minorităților, cu preponderență în limba maghiară (în ultimii ani ai perioadei socialiste, cei şapte ani de educație obligatorie au crescut la

doisprezece, măsură care după anul 1989 a fost îndepărtată). Creşterea destul de mare observată în cazul reproducerii statusului educațional al mamei de către respondenții din cohorta 1977-1985 are ca posibilă cauză setul de reforme instituite în domeniul educației în România de după anul 1990. Totodată, educația în perioada postsocialistă devine mai costisitoare şi, implicit, mai greu de realizat până în momentul dobândirii unor nivele superioare de educație, situație care probabil că a contribuit atât la creşterea reproducerii educaționale, cât şi la cea a mobilității descendente.

Cercetarea prezentă a relevat faptul că bărbații din cohorta 1955-1966 sunt mobili educațional în sens ascendent într-o măsura mai mare decât femeile. Acest lucru poate fi legat de modul în care societatea din acea perioadă valoriza educația, balanța înclinând în favoarea bărbaților. Astfel, educația acestora era privită ca fiind mai importantă decât cea a femeilor, prin prisma oportunităților pe care bărbații le aveau după finalizarea parcursului educațional. Este posibil ca într-o familie în care existau atât fete, cât şi băieți, alegerea de a investi o parte din resursele familiei în educația băieților să fie net favorabilă lor. Aceste alegeri se pot justifica prin nivelele de educație relativ scăzute ale părinților celor născuți în intervalul 1955-1966, la care se adaugă şi reproducerea principiilor paternaliste care au funcționat în societatea din perioada în care ei înşişi au fost educați. Se observă însă, pentru următoarea cohortă, că mobilitatea intergenerațională educațională în sens ascendent creşte pentru femei şi scade destul de mult pentru bărbați, diminuându-se astfel importanța acestor principii. Astfel, femeile din cohorta 1977-1985, deşi sunt mobile educațional în sens ascendent mai puțin frecvent decât cele din cohorta anterioară, devin mai mobile educațional decât bărbații din această a doua cohortă.

O parte dintre informațiile regăsite în tabelele de mobilitate ocupațională sunt dublate de cele redate de analizele de regresie logistică. Astfel, şansele relative mai mari ale femeilor din cohorta 1955-1966, comparativ cu cele ale bărbaților, de a fi mobile în sens ascendent trebuie interpretate cu precauție, având în vedere relativitatea cu care a fost aplicat în România socialistă principiul egalității dintre toți membrii societății. Un caz ilustrativ poate fi reprezentat de cel al muncitorilor, care deşi reprezentau o categorie aparte, pentru care au fost construite o serie de politici sociale direcționate spre obținerea bunăstării lor, nu erau cu toții priviți şi tratați la fel, ca şi cum ar fi constituit o categorie omogenă. Cel mai adesea erau clasificați în funcție de sectorul muncii de care aparțineau: fie sectorul productiv (dominat de bărbați care aveau un salariu superior salariului mediu pe economie), fie sectorul neproductiv (unde activau mai multe femei care aveau nivele medii de educație mai înalte decât ale celorlalți). În acest context, au fost defavorizate sistematic sectoare unde forța de muncă preponderentă a fost cea feminină. Astfel, contrar politicii conform căreia accesul la ocuparea unui loc de muncă devenea egal, fenomenul de „segregare ocupațională şi industrială" pe criterii sexiste a fost adesea întâlnit (Popescu, 2004).

Influenței negative exercitate de creşterea numărului copiilor din familie asupra şanselor relative ale indivizilor de a deveni mobili ocupațional ascendent i se poate atribui următoarea explicație: un număr mai mare de copii în familie va determina părinții să încerce să distribuie resursele familiale într-un mod egal, astfel încât fiecare copil să aibă aceeaşi şansă de dezvoltare şi reuşită în viață. Această situație înseamnă că resursele ce revin fiecărui copil în parte vor fi mai mici decât dacă ar fi direcționate înspre un singur copil al familiei. Mai puține resurse puse la dispoziția lor poate însemna în unele cazuri un nivel de educație mai scăzut, mai puțin sprijin material în dezvoltarea abilităților profesionale ale indivizilor sau mai puțină intervenție din partea părinților în sensul punerii în mişcare a relațiilor pe care aceştia le dețin. Nivele mai mari de educație, precum şi ocupații mai prestigioase ale părinților respondenților conduc la şanse relative mai mari ale celor din urmă de a fi mobili ascendenți în traseul lor ocupațional.

Aceleaşi patternuri de creştere a şanselor relative de mobilitate ocupațională ascendentă se pot observa şi în cazul generației 1977-1985, chiar dacă diferențele procentuale între categoriile variabilelor introduse în analiza de regresie logistică sunt mai mici decât în cazul analizei realizate pentru indivizii care aparțin cohortei 1955-1966.

Privitor la şansele relative de mobilitate ascendentă pe dimensiunea educațională, acestea sunt mai mari pentru indivizii cohortei 1955-1966 din mediul rural, pentru cei care provin din familii cu mai puțini copii, care au educație mai înaltă decât gimnazială şi care sunt ocupați în sectoare non-agricole. Situația este însă puțin diferită pentru indivizii aparținători cohortei 1977-1985, întrucât, de data aceasta, şansele de mobilitate educațională ascendentă sunt mai reduse pentru locuitorii zonei rurale. Totuşi, acestea cresc odată cu scăderea numărului de copii din familie şi cu deținerea unei ocupații non-agricole de către tatăl respondentului.

CONCLUZII

Ca un răspuns sintetic pentru întrebările cercetării de față adresate la începutul acestui articol, se poate concluziona că, la nivelul ambelor cohorte, atât mobilitatea educațională, cât şi cea ocupațională au loc mai frecvent în sens ascendent. Cea ocupațională ascendentă are loc mai des în cazul femeilor, indiferent de cohorta de care aparțin. În ceea ce priveşte diferențierea mobilității ocupaționale în funcție de cohortă, ea este mai prezentă în rândul indivizilor care intră în câmpul muncii în perioada postcomunistă. Pe de altă parte, mobilitatea educațională ascendentă este mai comună generației 1955-1966 şi în special bărbaților din această cohortă, în timp ce femeile născute între 1977-1985 devin mai mobile decât bărbații din această generație.

Caracteristicile care prezic şanse de mobilitate ocupațională ascendentă mai mari sunt, pentru ambele cohorte, sexul feminin, apartenența la o familie cu mai puțini copii, nivele mai mari de educație ale indivizilor şi ocupațiile prestigioase ale părinților acestora. Deținerea unor şanse mari de mobilitate educațională ascendentă de către

indivizii din cohorta 1955-1966 este influențată de caracteristici precum apartenența la mediul rural, la o familie cu mai puțini copii, deținerea unor nivele de educație mai mari decât cele gimnaziale şi a unei ocupații în domeniul non-agricol. Pentru cea de a doua cohortă, şansele relative de mobilitate educațională cresc odată cu apartenența individului la mediul de rezidență urban, la o familie cu mai puțini copii, precum şi cu ocuparea tatălui individului în domeniul non-agricol.

Dificultatea ridicată de realizarea şi analizarea tabelelor de mobilitate este observarea măsurii în care societatea românească a fost (sau nu) deschisă mobilității sociale în timpul celor două regimuri. Acest lucru se petrece deoarece distribuția ocupațională a indivizilor pe piața muncii dintr-o societate la un anumit moment diferă de cea existentă în perioada părinților. Această diferență se datorează în mare parte schimbării structurii ocupaționale a societății, dar şi altor factori, precum schimbărilor ratelor de fertilitate, mortalitate şi dintre nupțialitate (McClendon, 1977). Comparația dintre distribuția ocupațională din perioada socialistă cu cea din perioada postsocialistă nu este una tocmai simetrică, deoarece, pe lângă schimbările pe care aceasta le-a suferit (apariția unor noi clase, dispariția sau devalorizarea altora în perioada de după anul 1989), există şi diferențe importante legate de modul în care anumite ocupații erau valorizate în cele două perioade, de importanța lor pentru economia națională şi de prestigiul lor, uneori ideologizat politic. Totuşi, aceasta este o limită asumată în cazul cercetării de față, deoarece numai astfel a fost posibilă obținerea unei cunoaşteri care poate fi generalizată la nivelul unor cohorte întregi.

BIBLIOGRAFIE

Bendix, R., Lipset, S. M. (1962). *Social Mobility in Industrial Society.* Berkeley: University of California Press.

Blake, J. (1985). Number of Siblings and Educational Mobility. *American Sociological Review, 50*(1), 84-94.

Domanski, H. (1999). Major social transformations and social mobility: the case of the transition to and from communism in Eastern Europe. *Social Science Informations*, *38*, 463-491.

Domanski, H., & Sawinski, Z. (1987). Dimensions of occupational mobility: the empirical invariance. *European Sociological Review, 3*(1), 39-53.

Domanski, H., Sawinski, Z., & Slomczynski, K. (2009). *Sociological tools measuring occupations. New classifications and Scales.* Warsaw: IFIS Publishers.

Goldthorpe, J. (2000). *Outline of a Theory of Social Mobility.* Oxford: Oxford University Press.

Jecan, D., & Pop, C. (2012). Education and Occupation for Five Generations in Romania: A Sequential Analysis of Cohort Status Consistency. *Studia Universitas Babeş-Bolyai Sociologia , 57*(1), 61-82.

Kideckel, D. A. (2002). The unmaking of an East-Central European working class. În C. M. Hann, *Postsocialism. Ideals, ideologies and practicies in Eurasia* (p. 114-132). London and New York: Routledge.

Korupp, S., Ganzeboom, H., & van der Lippe, T. (2002). Do Mothers Matter? A Comparison of Models of the Influence of Mothers' and Fathers' Educational and Occupational Status on Children's Educational Attainment. *Quality & Quantity*, *36*, 17-42.

Lipset, S. M., & Zetterberg, H. L. (1959). Social mobility in industrial societies. In S. M. Lipset, & R. Bendix (Ed.), *Social Mobility in Industrial Society* (p. 11–76). Berkeley: University of California Press.

McClendon, M. J. (1977). Structural and Exchange Components of Vertical Mobility. *American Sociological Review , 42*(1), 56-74.

Nunn, A. (2011). *Draft report on fostering social mobility as a contribution to social cohesion.* Strasbourg: The Council of Europe.

Perruci, C. C., & Perruci, R. (1970). Social Origins, Educational Contexts, and Career Mobility. *American Sociological Review , 35*(3), 451-463.

Pop, C. (2015). Social mobility patterns in Romania. *Yearbook of the "George Barițiu" Institute of History in Cluj-Napoca, Series Humanistica*, *tom XIII*, 29-58.

Popescu, L. (2004). Cap. I Socialismul de stat. În L. Popescu, *Politicile sociale est-europene între paternalism de stat şi responsabilitate individuală* (p. 13-57). Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.

Rottman, D., & Breen, R. J. (1995). *Class Stratification.* New York: Harvester Wheatsheaf.

Savage, M. (2000). *Mobilitate socială şi "Paradigma Nuffield" in Analiza claselor şi transformarea socială.* Buckingham: Open University Press.

Sorokin, P. (1927). *Social Mobility - A pioneer study of the historical and contemporary dynamics of inequality.* New York : Harper.

Sorokin, P. (1959). *Social and Cultural Mobility.* New York: The Free Press.

Stoica, C. A. (2004). From Good Comunists to Even Better Capitalists? Entrepreneurial Pathways in Post-Socialist Romania. *East European Politics & Societies , 18*, 236-277.

Tomescu-Dubrow, I. (2006). Intergenerational Social Mobility in Romania. *International Journal of Sociology , 36*(1), 46-68.

Wang, C. (2002). Meritocratic allocation of persons to jobs. În K. M. Slomczynski, *Social structure: changes and linkages* (p. 57-78). Warsaw: IFiS Publishers.

ANEXE

A. Tabel de mobilitate ocupațională. Cohorta 1955-1966

Cohorta 1955-1966		Ocupația subiectului					Total
		conduc. unit. şi patronate	intelectuali	tehnicieni, funcționari administr.	lucrători servicii, comerț	muncitori	
Ocupația tatălui	conduc. unit. şi patronate	2 6.9%	2 2.8%	0 0.0%	1 1.4%	2 0.8%	7 1.3%
	intelectuali	1 3.4%	17 23.9%	3 2.7%	1 1.4%	1 0.4%	23 4.2%
	tehnicieni, funcționari administr.	2 6.9%	8 11.3%	15 13.5%	2 2.7%	11 4.1%	38 6.9%
	lucrători servicii, comerț	2 6.9%	2 2.8%	6 5.4%	12 16.4%	3 3%	30 5.5%
	muncitori	22 75.9%	42 59.2%	87 70.4%	57 70.1%	244 91.7%	452 82.2%
Total		29 100%	71 100%	111 100%	73 100%	266 100%	550 100%

B. Tabel de mobilitate ocupațională. Cohorta 1977-1985

Cohorta 1977-1985		Ocupația subiectului					Total
		conduc. unit. şi patronate	intelectuali	tehnicieni, funcționari administr.	lucrători servicii, comerț	muncitori	
Ocupația tatălui	conduc. unit. şi patronate	3 13.6%	9 6.8%	2 2.1%	5 4.9%	3 1.6%	22 4.1%
	intelectuali	5 22.7%	32 24.1%	8 8.5%	4 3.9%	2 1.1%	51 9.5%
	tehnicieni, funcționari administr.	3 13.6%	25 18.8%	20 21.3%	10 9.8%	5 2.7%	63 11.8%
	lucrători servicii, comerț	2 9.1%	2 1.5%	3 3.2%	8 7.8%	13 7.1%	28 5.2%
	muncitori	9 40.9%	65 48.9%	61 64.9%	75 73.5%	161 87.5%	371 69.3%
Total		22 100%	133 100%	94 100%	102 100%	184 100%	535 100%

C. Tabel de mobilitate educațională. Cohorta 1955-1966

Cohorta 1955-1966		Educația subiectului							Total
		fără şcoală	şc. primară	gimnaziu	şc. prof. zece clase	liceu	colegiu/şc. postlic.	studii univ.	
Educația mamei	fără şc.	7 100%	4 33.3%	12 11.7%	27 9.1%	7 2.7%	2 2.4%	1 0.7%	60 6.6%
	şc. primară	0 0.0%	7 58.3%	61 59.2%	139 46.6%	99 37.6%	22 25.9%	25 17.9%	353 38.9%
	gimnaziu	0 0.0%	0 0.0%	24 23.3%	113 37.9%	115 43.7%	46 54.1%	57 40.7%	355 39.1%
	şc. prof./ zece clase	0 0.0%	1 8.3%	4 3.9%	15 5.0%	21 8%	8 9.4%	13 9.3%	62 6.8%
	liceu	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 0.7%	14 5.3%	4 4.7%	30 21.4%	50 5.5%
	colegiu/ şc.postlic.	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 2.3%	2 2.4%	5 3.6%	13 1.4%
	studii univ.	0 0.0%	0 0.0%	2 1.9%	2 0.7%	1 0.4%	1 1.2%	9 6.4%	15 1.7%
Total		7 100%	12 100%	103 100%	298 100%	263 100%	85 100%	140 100%	908 100%

D. Tabel de mobilitate educațională. Cohorta 1977-1985

Cohorta 1977-1985		Educația subiectului							Total
		fără şcoală	şc. primară	gimnaziu	şc. prof. zece clase	liceu	colegiu/ şc. postlic.	studii univ.	
Educația mamei	fără şc.	9 100%	3 25%	5 5.7%	0 0.0%	1 0.5%	0 0.0%	0 0.0%	18 2.3%
	şc. primară	0 0.0%	9 75%	33 37.5%	16 14.4%	6 3%	2 6.1%	1 0.3%	67 8.4%
	gimnaziu	0 0.0%	0 0.0%	38 43.2%	48 43.2%	56 28.3%	5 15.2%	36 10.5%	183 23%
	şc. prof./ zece clase	0 0.0%	0 0.0%	8 9.1%	33 29.7%	71 35.9%	7 21.2%	51 14.9%	170 21.4%
	liceu	0 0.0%	0 0.0%	2 2.3%	10 9%	46 23.2%	14 42.4%	158 46.1%	230 29%
	colegiu/ şc. postlic.	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 1.8%	9 4.5%	1 3%	33 9.6%	45 5.7%
	studii univ.	0 0.0%	0 0.0%	2 2.3%	2 1.8%	9 4.5%	4 12.1%	64 18.7 %	81 10.2%
Total		9 100%	12 100%	88 100%	111 100%	198 100%	33 100%	343 100%	794 100%